

Výpočet RPSN a sankce za její správné neuvedení ve smlouvě o spotřebitelském úvěru

Lukáš Vacek

Osnova

- I. Co to je RPSN a jak je upravena v aktuálně platné a účinné právní úpravě v ČR a v EU
- II. Aktuální problémy spojené se správným postupem při výpočtu RPSN
- III. Jak na tuto situaci reaguje připravovaný nový zákon o spotřebitelském úvěru

I. Aktuálně platná a účinná právní úprava

Právní úprava v ČR

- Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů
 - účinný od 1. ledna 2011
 - s účinností od 25. února 2013 ve znění zákona č. 43/2013 Sb.
- Zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb.
 - účinný od 1. ledna 2002 do 31. prosince 2010

Platná právní úprava v EU

- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice 87/102/EHS**
- Směrnice Komise 2011/90/EU ze dne 14. listopadu 2011, kterou se mění část II přílohy I směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES, kterou se stanoví dodatečné předpoklady pro výpočet roční procentní sazby nákladů
 - připravena na základě zmocnění v čl. 19 odst. 5 směrnice 2008/48/ES
 - cíl – umožnit realistický výpočet RPSN i v případech kreditních karet, revolvingových úvěrů aj.
- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010**
 - odkazuje na definice obsažené ve směrnici 2008/48/ES

Co to je RPSN?

§ 3 písm. d)

Pro účely tohoto zákona se rozumí

*d) roční procentní sazbou nákladů na spotřebitelský úvěr **celkové náklady** spotřebitelského úvěru pro spotřebitele, vyjádřené jako roční procentní podíl z **celkové výše** spotřebitelského úvěru,*

Celkové náklady a celková výše spotřebitelského úvěru

§ 3 písm. e) a k)

Pro účely tohoto zákona se rozumí

- e) celkovými náklady spotřebitelského úvěru pro spotřebitele **veškeré náklady, včetně úroků, provizí, daní a veškerých dalších poplatků, které spotřebitel musí zaplatit v souvislosti se spotřebitelským úvěrem a které jsou věřiteli známy, s výjimkou nákladů na služby notáře**; do celkových nákladů se započítávají i náklady související s doplňkovými službami spotřebitelského úvěru, zejména pojistné, pokud je uzavření smlouvy o poskytnutí doplňkové služby povinné pro získání spotřebitelského úvěru nebo pro jeho získání za nabízených podmínek,
 - k) celkovou výší spotřebitelského úvěru **souhrn všech částek, jež jsou dány spotřebiteli k dispozici**,
- Napravení chybné transpozice směrnice 2008/48/ES v důsledku připomínek vznesených při projednání zákona č. 145/2010 Sb. v LRV

Roční procentní sazba nákladů

§ 10

Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr

(1) *Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr se rovná současné hodnotě* všech ~~nákladů spotřebitele~~ **peněžitých plnění** sjednaných mezi věřitelem a spotřebitelem ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, a počítá se na roční bázi podle vzorce uvedeného v příloze č. 5 k tomuto zákonu.

(2) Pro účely výpočtu roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr se použijí celkové náklady úvěru pro spotřebitele s výjimkou nákladů splatných spotřebitelem v důsledku neplnění ~~některého ze závazků~~ **některé z povinností** stanovených ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, a jiných nákladů než kupní ceny, které je spotřebitel povinen při koupi zboží nebo poskytnutí služeb zaplatit bez ohledu na to, zda je transakce uskutečněna s využitím spotřebitelského úvěru nebo bez jeho využití. Náklady na vedení účtu zaznamenávajícího platební transakce a čerpání, náklady na používání platebních prostředků pro platební transakce a čerpání a další náklady spojené s platebními transakcemi se zahrnují do celkových nákladů úvěru pro spotřebitele, s výjimkou případů, kdy je zřízení účtu nepovinné a náklady na tento účet byly samostatně uvedeny ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, nebo v jiné smlouvě uzavřené se spotřebitelem.

Roční procentní sazba nákladů

§ 10

Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr

- (3) *Výpočet roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr je založen na předpokladu, že spotřebitelský úvěr bude trvat po dohodnutou dobu a že věřitel a spotřebitel splní řádně a včas své povinnosti.*
- (4) *Jestliže smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, umožňuje změnu úrokové sazby nebo změnu výše plateb s úvěrem souvisejících, které jsou zahrnuté do roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr, avšak nelze je číselně vyjádřit v době výpočtu, má se pro účely výpočtu za to, že úroková sazba a ostatní platby zůstávají neměnné a budou platit do konce účinnosti této smlouvy.*
- (5) *V případě potřeby se při výpočtu roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr použijí dodatečné předpoklady uvedené v příloze č. 5 k tomuto zákonu.*

Vzoreček pro výpočet RPSN

Příloha č. 5 část I

Základní rovnice, kterou se stanoví roční procentní sazba nákladů (RPSN), odpovídá na ročním základě celkové současné hodnotě čerpání na jedné straně a celkové současné hodnotě splátek a plateb poplatků na straně druhé.

$$\sum_{k=1}^m C_k (1 + X)^{-t_k} = \sum_{l=1}^{m'} D_l (1 + X)^{-s_l}$$

Vzoreček pro výpočet RPSN

kde:

- X je RPSN,
- m je číslo posledního čerpání,
- k je číslo čerpání, proto $1 \leq k \leq m$,
- C_k je částka čerpání k ,
- t_k je interval vyjádřený v letech a zlomcích roku mezi datem prvního čerpání a datem každého následného čerpání, proto $t_1 = 0$,
- m je číslo poslední splátky nebo platby poplatků,
- l je číslo splátky nebo platby poplatků,
- D_l je výše splátky nebo platby poplatků,
- s_l je interval vyjádřený v letech a zlomcích roku mezi datem prvního čerpání a datem každé splátky nebo platby poplatků.

Poznámky

- a) Částky placené oběma stranami v různých okamžicích **nemusí být nutně stejné a nemusí být nutně placeny ve stejných intervalech.**
- b) Počátečním datem je **datum prvního čerpání.**
- c) Časové intervaly použité ve výpočtech se vyjadřují **v letech nebo ve zlomcích roku.** Má se za to, že rok má 365 dní (nebo 366 dní u přestupných roků), 52 týdnů nebo 12 stejně dlouhých měsíců. Má se za to, že takový měsíc má 30,41666 dní (tzn. $365/12$), a to bez ohledu na to, zda se jedná o přestupný rok.

Poznámky

d) Výsledek výpočtu se vyjadřuje s **přesností na nejméně jedno desetinné místo**. Je-li hodnota číslice na následujícím desetinném místě větší nebo rovna 5, hodnota číslice na příslušném desetinném místě se zvyšuje o jednu.

e) Rovnice může být přepsána pomocí jediné sumy a tokové veličiny (A_k), která bude kladná nebo záporná, jinými slovy buď zaplácena, nebo obdržena v obdobích 1 až k n , vyjádřeno v letech, tj.

$$S = \sum_{k=1}^n A_k (1 + X)^{-t_k}$$

S představuje současný zůstatek toků. Je-li cílem udržet rovnost toků, hodnota je nulová.

Kde se RSPN projevuje?

- 1) V reklamě (§ 4 + Přílohu č. 1)
 - Pokud obsahuje údaj o nákladech, musí obsahovat také formou reprezentativního příkladu informace uvedené v příloze č. 1 [v odst. 1 písm. a) přílohy č. 1]
- 2) V předsmělných informacích (§ 5 odst. 1 a 2, příloha č. 2, přílohy č. 6 a 7)
- 3) Ve smlouvě (§ 6 + příloha 3)

Informace v reklamě (§ 4)

§ 4

Jestliže je nabízen spotřebitelský úvěr nebo jeho zprostředkování reklamou, jejíž součástí je jakýkoliv údaj o jeho nákladech, musí reklama obsahovat jasným, výstižným a zřetelným způsobem formou reprezentativního příkladu informace uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu.

- Příloha č. 1 odst. 1 písm. a) až e)
 - (1) *Nabídka spotřebitelského úvěru nebo jeho zprostředkování reklamou, jejíž součástí je i jakýkoliv údaj o nákladech spotřebitelského úvěru pro spotřebitele, musí jasným, výstižným a zřetelným způsobem formou reprezentativního příkladu obsahovat*
 - a) **roční procentní sazbu nákladů,**
 - b) **výpůjční úrokovou sazbu, a to spolu s údaji o veškerých poplatcích spojených se spotřebitelským úvěrem, které jsou součástí celkových nákladů spotřebitelského úvěru pro spotřebitele,**
 - c) **celkovou výši spotřebitelského úvěru,**
 - d) **výši jednotlivých splátek a celkovou částku splatnou spotřebitelem,**
 - e) **dobu trvání spotřebitelského úvěru,**

Předsmluvní informace (§ 5)

§ 5

- (1) *Věřitel poskytne spotřebiteli v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat informace uvedené v příloze č. 2 k tomuto zákonu. Učiní tak s dostatečným předstihem před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, nebo před tím, než spotřebitel učiní závazný návrh na uzavření takové smlouvy. Všechny informace musí být stejně výrazné. Jiné informace než uvedené v příloze č. 2 k tomuto zákonu poskytne věřitel v samostatném dokumentu.*
- (2) **Informace uvedené v části I. přílohy č. 2 k tomuto zákonu se poskytují na formuláři uvedeném v příloze č. 6 k tomuto zákonu. Informace uvedené v části II. přílohy č. 2 k tomuto zákonu se poskytují na formuláři uvedeném v příloze č. 7 k tomuto zákonu.**

Náležitosti smlouvy (§ 6)

§ 6

(1) Smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, vyžaduje písemnou formu a ~~věřitel je povinen v ní uvést~~ **musí obsahovat** informace stanovené v příloze č. 3 k tomuto zákonu **uvedené jasným, výstižným a zřetelným způsobem**. Nesplnění této informační povinnosti nebo písemné formy nemá za následek neplatnost smlouvy. **Je-li část smlouvy určena odkazem na obecné podmínky, musí připojit věřitel ke smlouvě jen takovou část obchodních podmínek, která se týká uzavírané smlouvy. Použitá velikost písma nesmí být menší než ve smlouvě.** Jedno vyhotovení smlouvy musí obdržet spotřebitel v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat.

- Stanoveny požadavky na kvalitu informací obdobným způsobem, jako to je v případě § 4 ohledně informací uváděných v reklamě

Důsledky neuvedení / nesprávného uvedení údaje o RPSN

§ 8

Důsledky porušení informační povinnosti

Jestliže smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr,

a) nemá písemnou formu,

b) neobsahuje informace stanovené v příloze č. 3 k tomuto zákonu, nebo

c) nebyla alespoň v jednom vyhotovení poskytnuta spotřebiteli v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat,

a spotřebitel tuto skutečnost uplatní u věřitele, pokládá se spotřebitelský úvěr od počátku za úročený ve výši diskontní sazby platné v době uzavření této smlouvy uveřejněné Českou národní bankou a ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr jsou neplatná.

Důsledky neuvedení / nesprávného uvedení údaje o RPSN

§ 11

Odstoupení od smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr

*(1) Spotřebitel může od smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, odstoupit bez uvedení důvodů ve lhůtě 14 dnů ode dne uzavření této smlouvy. V případě, že tato **smlouva neobsahuje informace stanovené v § 6 odst. 1**, lhůta pro odstoupení neskončí dříve, než 14 dnů poté, kdy věřitel spotřebiteli chybějící informace poskytne **v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat.***

Veřejnoprávní sankce (§ 20)

§ 20 odst. 1 písm. a) a b)

Věřitel + zprostředkovatel – porušení § 4 a § 6 odst. 1

§ 20 odst. 2 písm. a)

Věřitel – porušení § 5 odst. 1 nebo 2

§ 20 odst. 3 písm. a)

Zprostředkovatel – porušení § 5 odst. 6

§ 20 odst. 5

Sankce = pokuta až do výše **20.000.000 Kč**

II. Aktuální problémy spojené se správným postupem při výpočtu RPSN

Aktuální problémy

1) Definice RPSN

- § 10 odst. 1 ZSÚ RPSN se **nerovná** současné hodnotě všech peněžitých plnění sjednaných mezi věřitelem a spotřebitelem ve smlouvě, ale **vyjadřuje rovnost** čistých současných hodnot
- V určitých specifických případech možnost více řešení

2) Jak postupovat při výpočtu RPSN = které veličiny dosadit

- Předmětem sporu primárně není výpočet RPSN, ale základní parametry úvěru, tedy kdy a jakou částku spotřebitel čerpá a kdy a kolik splácí. RPSN je jen výsledek dosazení těchto údajů do rovnice.
- Jaká je celková výše spotřebitelského úvěru?
- Jaká je celková částka splatná spotřebitelem?

3) Kdy se uplatní sankce podle § 8

- Neuvedení / uvedení v nesprávné výši?
- Přiměřenost, protiústavnost sankce?

Příklad výpočtu

pořizovací cena automobilu	150.000 Kč
akontace	30.000 Kč
potřeba financování ze strany spotřebitele	120.000 Kč
poplatek za uzavření smlouvy	40.000 Kč
pevná výpůjční úroková sazba	15,01 % p. a.
konvence úročení	ACT/365
datum uzavření smlouvy	15. ledna 2014
splatnost první splátky	15. února 2014
splatnost každé další splátky	vždy každý 15. den následujícího měsíce
počet splátek	36
výše měsíční splátky	5.546 Kč

- **Jaká je celková výše úvěru?**
- **Jaká je celková částka splatná spotřebitelem?**
- **Jaká je RPSN?**

Varianta některých věřitelů

Celková výše spotřebitelského úvěru	160.000 Kč tedy 120.000 Kč + 40.000 Kč
Celková částka splatná spotřebitelem	199.656 Kč tedy 36 * 5.546 Kč
RPSN	16,07 %

$$160.000 = \sum_{l=1}^{36} 5.546 * (1 + X)^{-s_l}$$

Výkladová pomůcka Evropské komise

- Společně se směrnicí 2011/90/EU připravován též výkladový materiál Komise k zabezpečení jednotného výpočtu RPSN:
 - *Guidelines on the Application of Directive 2008/48/EC in Relation to Costs and the Annual Percentage Rate of Charge*
- pracovní dokument EK – publikován 8. května 2012
- výklad klíčových ustanovení CCD – reprezentativní příklad v reklamě, celkové náklady úvěru, modifikované dodatečné předpoklady pro výpočet RPSN aj.
- poznámka pod čarou č. 12 na str. 11
- *12) For example, a creditor provides EUR 5000, but it is agreed with the consumer that costs (or one of the elements of costs) amounting to EUR 100 are financed out of this total, and not from other resources of the consumer. In this case, the consumer freely avails itself of $5000 - 100 = \text{EUR } 4900$, being this amount the total amount of the credit as defined in Article 3(l). In the absence of other charges, the consumer will pay back EUR 5000 over the duration of the credit, comprising the costs of EUR 100 and the total amount of credit (actually made available to the consumer) of EUR 4900. If the total amount of the credit were assumed to be EUR 5000, the total amount payable by the consumer, (comprised of the total amount of the credit and the total cost of the credit, according to Article 3(h)), would had been $5000 + 100 = \text{EUR } 5100$, which is not the case. Examples of costs which are sometimes financed with the credit include setting up costs, fees for authorization of the credit, for transmission of funds and single-premiums for credit insurance and PPI, among others.*

„Kalkulačka“ Evropské komise pro výpočet RPSN

- Tabulka v Excelu dostupná zde:
 - http://ec.europa.eu/consumers/rights/fin_serv_en.htm
- K dispozici jak verze *před novelou* CCD, tak *po novele* (ve všech jazykových mutacích)
- Zároveň přiložen návod v angličtině, jak tabulku používat
- Odkaz lze najít též na webu Ministerstva financí

Varianta Evropské komise

Celková výše spotřebitelského úvěru	120.000 Kč (spotřebitel těch 40.000 Kč na poplatek nedostal)
Celková částka splatná spotřebitelem	199.656 Kč tedy $36 * 5.546$ Kč
RPSN	43,58 %

$$120.000 = \sum_{l=1}^{36} 5.546 * (1 + X)^{-s_l}$$

Rozhodnutí FA ve věci FA/SU/112/2014 (nález + rozhodnutí o námitkách)

Výpočet RPSN:

- buď se poplatek musel platit na začátku a pak si na něj spotřebitel musel i půjčit nebo ne => z ostatních smluvních ujednání vyplývá, že si spotřebitel peníze na poplatek půjčil, jelikož žádné nedostal, tak jej také současně při uzavření smlouvy zaplatil
- poplatek se tak neplatil lineárně rozložený až ve splátkách (jak se tvářil splátkový kalendář - příloha smlouvy), neboť pak by výše splátek neodpovídala sjednané úrokové sazbě
- Nesprávná RPSN – ***„Institucí vypočítaný údaj nemá zákonem o spotřebitelském úvěru předpokládanou vypovídací hodnotu ohledně nákladovosti spotřebitelského úvěru“***
- RPSN poplatek vůbec nezohledňovala – byla by vždy závislá na úrokové sazbě bez ohledu na výši poplatku, čehož si byla vědoma i sama instituce: ***„poplatek za sjednání smlouvy je v modelu aplikovaném Institucí z hlediska RPSN neutrální“***
- Samotný poplatek není vyjádřený jasným, výstižným a zřetelným způsobem: ***„Výše úvěru „(pořiz.cena-přímá platba+poplatek za sjednání sml.)“***

Varianta finančního arbitra

Celková výše spotřebitelského úvěru	160.000 Kč tedy 120.000 Kč + 40.000 Kč
Celková částka splatná spotřebitelem	239.656 Kč tedy 40.000 Kč + 36 * 5.546 Kč
RPSN	43,58 %

$$160.000 = 40.000 + \sum_{l=1}^{36} 5.546 * (1 + X)^{-sl}$$

- Kalkulátor pro výpočet RPSN:
<http://www.finarbitr.cz/cs/informace-pro-verejnost/kalkulator-rpsn.html>

Rozhodnutí FA ve věci FA/SU/112/2014 (nález + rozhodnutí o námitkách)

Možnost aplikace sankce:

- nesprávně uvedená RPSN
⇒ **uplatní se sankce podle § 8 ZSÚ** - úročení diskontní sazbou
- zákon vyžaduje uvedení správného údaje, nikoliv uvedení jakéhokoliv i nesmyslného údaje – tím není možné zákonnou povinnost splnit. Nesprávný údaj není údajem o RPSN, **RPSN tedy nebyla uvedena**
- sankce **není protiústavní** (FA však nepřísluší řízení přerušit a předat věc k posouzení ÚS, neboť FA není soud)
- sankce **není nepřiměřená**, věřitel má stále nárok na vrácení celé jistiny navíc navýšené stejným způsobem, jako kdyby uložil peníze do ČNB (pokud by k tomu byl oprávněn)
- **přísnější sankce je na Slovensku**, jinak konstruované sankce jsou v Rakousku či Německu (pozn. budoucí inspirace pro zákonodárce 😊)

Judikatura soudů

- Rozhodnutí FA je v současné době předmětem soudního přezkumu podle části páté OSŘ
- Žádné rozhodnutí FA prozatím nebylo nahrazeno soudním rozhodnutím
- Existují soudní rozhodnutí v jiných případech (neřešených před FA), kde však strany i publikovaným nálezem FA argumentují

Krajský soud v Českých Budějovicích

- Ve smlouvě uvedena RPSN **24,50 %**, správně měla být **53,03 %**
- *„Žalobce nevyhověl smyslu a účelu ZSÚ, kterým je objektivně informovat spotřebitele o finanční náročnosti úvěru, aby spotřebitel mohl provést porovnání jednotlivých finančních produktů na trhu. ... žalobcem uváděná výše RPSN je uváděna pro spotřebitele zavádějícím způsobem a nemá objektivní informační hodnotu...”*
- *„...účelem a smyslem zákona o spotřebitelském úvěru je ochrana spotřebitele, která spočívá v transparentní informovanosti spotřebitele předtím, než uzavře smlouvu o finančním produktu tak, aby si spotřebitel mohl udělat představu, jak finančně náročné je uzavření úvěrové smlouvy a kolik spotřebitel musí zaplatit za to, že mu budou poskytnuty finanční prostředky, alias kolik je úvěrové navýšení. Tyto informace však smlouva v dostatečné míře transparentně obsahovala, **neboť obsahovala celkovou částku, kterou dlužník musí zaplatit i označení výše jednotlivé měsíční splátky...** Soud tak má za to, že účelu zákona o spotřebitelském úvěru bylo dosaženo.“*
- *„Samotná tato skutečnost (pozn. rozuměj: uvedení RPSN v neprospěch spotřebitele) nemůže vést k závěru, že účelem ZSÚ je při tomto zjištění požadovat, aby spotřebitel alias dlužník, vrátil žalobci pouze jistinu zvýšenou o diskontní sazbu.“*

Vrchní soud v Praze

- „Je nepochybné, že na pravou stranu rovnice je v daném případě třeba dosadit souhrn měsíčních splátek úvěru, **protože dlužník nic jiného ze svých prostředků neplatí**, poplatek za sjednání smlouvy je splácen v těchto splátkách.“
- „Na to je možno pohlížet buď tak, že se jedná o částku, kterou za spotřebitele poskytovatel úvěru uhradí jako část kupní ceny (ojetého automobilu), ale i tak, že spotřebitel získává možnost uzavřít úvěrovou smlouvu na základě aktivity zprostředkovatele [...] bez nutnosti komunikovat s poskytovateli úvěrů, přičemž poskytnutí takové služby nepochybně má určitou hodnotu, jež je honorována poplatkem za sjednání smlouvy.“
- „Ani použití nesprávné metodiky při výpočtu žalobcem by v tomto konkrétním případě nemohlo vést k závěru, že účelem zákona o spotřebitelském úvěru je [...] požadovat, aby dlužník vrátil žalobci pouze jistinu zvýšenou o diskontní sazbu.“

Krajský soud v Praze

- Ve smlouvě uvedena RPSN **27,49 %**, správně měla být **34,82 %**
- *„Judikatura vyšších soudů stojí na tom, že z výše RPSN nelze učinit závěr o neplatnosti úvěrové smlouvy jako celku“*
 - toho se ale v tom řízení ani nikdo nedomáhal
- *[žalovaný] výši nákladů znal od samého počátku a je bez významu, jestli uvedený poplatek byl nebo nebyl zahrnut do výpočtu RPSN. Do celkové částky splatné spotřebitelem zahrnut byl.*
 - což není pravda – poplatek správně zahrnut nebyl

Případ Radlinger

C-377/14 – Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Krajským soudem v Praze

*Jaká částka představuje „celkovou výši úvěru“ podle čl. 10 odst. 2 písm. d) směrnice o spotřebitelském úvěru a jaké částky vstupují jako „částky čerpání“ do výpočtu roční procentní sazby nákladů (dále též „RPSN“) podle vzorce uvedeného v příloze I směrnice o spotřebitelském úvěru, **jestliže je ve smlouvě o úvěru formálně přislíbeno poskytnutí určité finanční částky, avšak je současně sjednáno, že již v okamžiku vyplacení úvěru budou v určitém rozsahu oproti takové částce započteny pohledávky poskytovatele úvěru z titulu poplatku za poskytnutí úvěru a z titulu první (popř. následujících) splátek úvěru**, takže takto započtené částky reálně nejsou vůbec vyplaceny spotřebiteli, resp. na jeho účet, a zůstávají po celou dobu v dispozici věřitele? Má zahrnutí takových reálně nevyplacených částek vliv na výši vypočtené RPSN?*

C-377/14 – stanovisko generální advokátky Eleanor Sharpston

66. Konstatuji tedy, že „celkovou výší úvěru“ v čl. 10 odst. 2 písm. d) směrnice 2008/48 se rozumí souhrn všech částek, jež jsou dány spotřebiteli k dispozici podle úvěrové smlouvy ve smyslu čl. 3 písm. l), tj. *částek, které poskytovatel úvěru spotřebiteli skutečně vyplatí, a jsou tedy spotřebiteli poskytnuty k využití, s vyloučením veškerých nákladů, které mají být zaplacený věřiteli.* Částka čerpání ve vzorci pro výpočet RPSN v příloze I k této směrnici je stejná jako celková výše úvěru.

60.+61. Komise, Česká republika, Německo a Polsko se shodují na tom, že celkovou výší úvěru se rozumí částka vyplacená spotřebiteli bez nákladů jako administrativní poplatky a jakékoli počáteční platby úroku, které si ponechá poskytovatel úvěru, a spotřebiteli nejsou nikdy vyplaceny. Shodují se i na tom, že pokud by celková výše úvěru byla definována tak, že se takové náklady přičítají k částce skutečně vyplacené spotřebiteli, *výše RPSN by byla nižší, než kdyby byla vypočtena pouze na základě částky vyplacené spotřebiteli bez zahrnutí nákladů.* Radlingerovi ani společnost FINWAY se k tomuto nevyjádřili.

Pozice České republiky

- V prosinci 2015 zasláno dodatečné stanovisko ke stanovisku GA, aby nedošlo ke zkreslení stanoviska ČR
- Skutečné stanovisko ČR – jsou tři varianty, jedna vede ke zjevně nesprávnému výpočtu RPSN, další dvě vedou ke správnému výpočtu RPSN, liší se však celková výše spotřebitelského úvěru a celková částka splatná spotřebitelem => tyto obě posledně zmiňované varianty jsou možné, ČR žádnou z nich nepreferuje, ale nechává na SDEU aby sjednotil výklad celkové výše spotřebitelského úvěru

Problémy spojené s variantou preferovanou GA

- Jaká částka je základem pro úročení? Může se lišit celková výše spotřebitelského úvěru od úročené částky? Výše splátek pak neodpovídá výpůjční úrokové sazbě.
- Týká se to jen poplatků placených věřiteli? Co poplatky placené jiným osobám? (zprostředkovateli, pojistné apod.) – Ty spotřebitel také nedostane vyplacené v hotovosti...
- Kreditní karta (limit 30.000 Kč, poplatek za uzavření smlouvy 2.000 Kč účtovaný na vrub karty). Jaká je celková výše spotřebitelského úvěru?

3) Nový zákon o spotřebitelském úvěru (sněmovní tisk č. 679)

Důvodová zpráva k verzi do MPŘ

k § 3 písm. e)

Při definici celkové výše spotřebitelského úvěru je nutno zdůraznit, že jde o částky, které jsou dány spotřebiteli k dispozici. Pokud je jistina spotřebitelského úvěru navýšena o náklady tohoto úvěru, nejedná se o částky, které jsou dány spotřebiteli k dispozici.

- Zásadní připomínky ČNB a FA, namísto úpravy nakonec červeně zvýrazněný text vypuštěn

Sněmovní tisk č. 679

§ 3 odst. 2

Pro účely tohoto zákona se rozumí

b) roční procentní sazbou nákladů celkové náklady spotřebitelského úvěru vyjádřené jako roční procento z celkové výše spotřebitelského úvěru, které se počítá podle vzorce uvedeného v příloze č. 1 k tomuto zákonu,

d) celkovými náklady spotřebitelského úvěru veškeré náklady včetně úroků, provizí, daní, poplatků nebo jiných obdobných peněžitých plnění a veškerých dalších plateb, které spotřebitel musí zaplatit v souvislosti se spotřebitelským úvěrem a které jsou poskytovateli známy, s výjimkou nákladů na notáře,

e) celkovou výší spotřebitelského úvěru souhrn všech částek, jež jsou dány spotřebiteli k dispozici,

Sněmovní tisk č. 679

§ 133

Náklady zahrnuté do celkových nákladů spotřebitelského úvěru

(1) Pro účely výpočtu roční procentní sazby nákladů se použijí celkové náklady spotřebitelského úvěru s výjimkou nákladů splatných spotřebitelem v důsledku neplnění některé z povinností stanovených ve smlouvě o spotřebitelském úvěru a jiných nákladů než kupní ceny, které je spotřebitel povinen při koupi zboží nebo poskytnutí služeb zaplatit bez ohledu na to, zda je transakce uskutečněna s využitím spotřebitelského úvěru nebo bez jeho využití, jako jsou zejména správní poplatky spojené se zápisem vlastnického práva do katastru nemovitostí.

Sněmovní tisk č. 679

§ 91

Povinné informace uváděné v reklamě

(1) Jestliže je nabízen spotřebitelský úvěr nebo jeho zprostředkování reklamou, jejíž součástí je jakýkoliv číselný údaj o jeho nákladech, musí reklama obsahovat

c) roční procentní sazbu nákladů, která musí být uvedena alespoň stejně zřetelně jako jakákoli informace o záůjční úrokové sazbě,

Sněmovní tisk č. 679

§ 92

Informace trvale přístupné spotřebiteli

(1) Poskytovatel trvale zpřístupní v listinné podobě, na jiném trvalém nosiči dat, nebo na svých internetových stránkách

m) reprezentativní příklad celkové výše spotřebitelského úvěru, celkových nákladů spotřebitelského úvěru, celkové částky splatné spotřebitelem a roční procentní sazby nákladů,

Sněmovní tisk č. 679

§ 95

Informace poskytované před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru

(1) *Před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení, musí být spotřebiteli poskytnuty informace o*
g) celkové částce, kterou má spotřebitel zaplatit, a **roční procentní sazbě nákladů na spotřebitelský úvěr**, která musí být dále vysvětlena prostřednictvím reprezentativního příkladu s uvedením veškerých předpokladů použitých pro její výpočet, u které je poskytovatel povinen zohlednit požadavky na spotřebitelský úvěr, které mu spotřebitel sdělil; stanoví-li smlouva o spotřebitelském úvěru různé způsoby čerpání s různými poplatky nebo zápůjčními úrokovými sazbami a použije-li poskytovatel předpoklad uvedený v části 2 bodě 2 přílohy č. 1 k tomuto zákonu, uvede, že jiné mechanismy čerpání uplatňované na tento typ spotřebitelského úvěru mohou vést k vyšším ročním procentním sazbám nákladů na spotřebitelský úvěr,

Sněmovní tisk č. 679

§ 106

Informace ve smlouvě o spotřebitelském úvěru

(1) Smlouva o spotřebitelském úvěru musí vždy obsahovat tyto informace:

g) *roční procentní sazbu nákladů na spotřebitelský úvěr, veškeré předpoklady použité pro výpočet této sazby a celkovou částku, kterou má spotřebitel zaplatit, vyjádřenou číselným údajem a vypočtenou k okamžiku předpokládaného uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru,*

Verze do MPŘ

§ 111

Důsledky porušení informační povinnosti

*Jestliže smlouva o spotřebitelském úvěru nemá písemnou formu, nebyla alespoň v jednom vyhotovení poskytnuta spotřebiteli v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat, nebo **neobsahuje nebo uvádí nesprávně informace podle § 107 až 110**, pokládá se spotřebitelský úvěr od doby, kdy spotřebitel tuto skutečnost uplatnil u věřitele, za úročený ve výši repo sazby uveřejněné Českou národní bankou a platné v době uplatnění této skutečnosti spotřebitelem u věřitele a k ujednáním o jiných platbách sjednaných ve smlouvě o spotřebitelském úvěru se nepřihlíží.*

Důvodová zpráva k verzi do MPŘ

- Důsledky porušení povinností týkajících se uzavřené smlouvy o spotřebitelském úvěru jsou oproti dřívější právní úpravě zmírněny.
- Poskytovatel nadále ztrácí právo na úplaty sjednané ve smlouvě (včetně úplat sankčních), přičemž jeho odměna je nahrazena repo sazbou České národní banky, oproti dřívější sazbě diskontní jde o sazbu, za kterou si banky půjčují peněžní prostředky od České národní banky. Sankce je navíc účinná od okamžiku, kdy spotřebitel závadu ve smlouvě uplatní u věřitele (tedy i osoby, která od poskytovatele pohledávku za spotřebitelem ze smlouvy o spotřebitelském úvěru nabyla), tedy ex nunc, nikoli jako dříve ex tunc. Poskytovatel tedy nebude nucen vracet zpětně spotřebitelem již zaplacené úroky, jiné platby, například poplatky za uzavření smlouvy nebo za zprostředkování spotřebitelského úvěru však vracet bude muset, neboť k jejich sjednání ve smlouvě se nepřihlíží. Sankce nadále platí na jakékoli neuvedené náležitosti smlouvy, neboť ve svém důsledku je v prosazování zákonných požadavků mnohem účinnější než sankce správní, které může uložit orgán dohledu.

Sněmovní tisk č. 679

§ 110

Důsledky porušení požadavků na formu a obsah smlouvy o spotřebitelském úvěru

(1) *Nemá-li smlouva o spotřebitelském úvěru písemnou formu, nebyla-li alespoň v jednom vyhotovení poskytnuta spotřebiteli v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat, nebo neobsahuje-li informaci o zápůjční úrokové sazbě, o roční procentní sazbě nákladů nebo o celkové částce, kterou má spotřebitel zaplatit, platí, že zápůjční úrokovou sazbou je repo sazba uveřejněná Českou národní bankou, platná v den uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru, nebyla-li sjednána zápůjční úroková sazba nižší. K ujednáním o jiných platbách sjednaných ve smlouvě o spotřebitelském úvěru se nepřihlíží.*

Sněmovní tisk č. 679

§ 110

*(3) **Obsahuje-li smlouva o spotřebitelském úvěru informaci o roční procentní sazbě nákladů, která je nižší, než odpovídá skutečnosti, snižuje se zápůjční úroková sazba a celková částka, kterou má spotřebitel zaplatit, tak, aby odpovídaly roční procentní sazbě nákladů uvedené ve smlouvě o spotřebitelském úvěru.***

- zvláštní úprava nesprávné (jen nižší než skutečné) RPSN
- nepostihuje RPSN vyšší (ale to je také špatně, klame to spotřebitele)
- doba splácení SÚ není dotčena?
- povinné platby třetím osobám (pojistné) či jiné platby na SÚ (poplatky) – nejsou dotčeny? – úrok tak může být i záporný? (asi ANO)
- účinky ex tunc? (asi ANO)
- jak má vypadat vyrovnání stran po uplatnění práva? Viz i § 2992 NOZ:
Byl-li splněn dluh, a to i předčasně ... nevzniká povinnost obohacení vydat

Důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku č. 679

K § 110:

Důsledky porušení povinností týkajících se uzavřené smlouvy o spotřebitelském úvěru jsou oproti dřívější právní úpravě zmírněny.

Podle stávající právní úpravy vede každé porušení požadavků na informace uváděné ve smlouvě o spotřebitelském úvěru k tomu, že úvěr je ze zákona úročen diskontní sazbou ČNB. Toto řešení je problematické z několika důvodů. Jednak neumožňuje odlišit informace, které mají pro rozhodování spotřebitele zásadní význam, od informací ostatních. Dále neumožňuje odlišit drobná porušení informační povinnosti, která vyplývají např. z nejednotného výkladu zákona, od snahy klamat spotřebitele. Konečně takto přísně nastavená soukromoprávní sankce představuje riziko i z hlediska finanční stability, neboť se může s odstupem mnoha let ukázat, že některá instituce v důsledku drobného pochybení má závažný problém s podstatnou částí svého úvěrového portfolia.

Důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku č. 679

K § 110:

Pokud by zákonodárce trval na zachování stávající přísné podoby soukromoprávní sankce, reálně hrozí, že v Poslanecké sněmovně bude cestou pozměňovacího návrhu prosazeno její úplné vypuštění. Proto považuje Ministerstvo financí za vhodnější, přistoupit k určité úpravě soukromoprávní sankce. Tato úprava by měla mít za cíl, aby soukromoprávní sankce lépe umožňovala zohlednit význam jednotlivých informačních povinností a v jejich rámci odlišit drobná porušení od snahy klamat spotřebitele.

*Předložený návrh vychází ze stávající německé právní úpravy (§ 494 občanského zákoníku) a částečně se inspiruje i právní úpravou rakouskou (§ 9 odst. 5 zákona o spotřebitelském úvěru). **K úročení zákonnou sazbou má nově vést pouze neuvedení nejzásadnějších informací o nákladech spotřebitelského úvěru (odstavec 1). S ohledem na specifika výpočtu RPSN se stanoví, že je-li ve smlouvě uvedena nižší RPSN, než odpovídá skutečnosti, snižuje se odpovídajícím způsobem zápůjční úroková sazba o příslušný počet procentních bodů (odstavec 2). Bylo-li sjednáno plnění ve splátkách, přepočítá věřitel na žádost spotřebitele jednotlivé splátky tak, aby zohledňovaly novou zápůjční úrokovou sazbu (odstavec 3).***

Sněmovní tisk č. 679

§ 154

Správní delikty osoby oprávněné poskytovat spotřebitelský úvěr

*(1) Ten, kdo je oprávněn poskytovat spotřebitelský úvěr, se
dopustí správního deliktu tím, že*

*n) nezajistí, aby smlouva o spotřebitelském úvěru
obsahovala informace podle § 106 až 109,*

Shrnutí

- 1) Postup při výpočtu RPSN – nová právní úprava některé pochybnosti neodstraňuje; zřejmě vyčkává na rozhodnutí SDEU v kauze Radlinger => v případě potvrzení přístupu EK to otevře další nejasnosti...
- 2) Sankce – nově výslovně rozlišováno neuvedení a nesprávné uvedení a sankce více diferencovány => odstranění případné právní nejistoty i eventuálních pochybností o přiměřenosti
- 3) Uplatnění sankcí podle staré právní úpravy – bude zřejmě až na rozhodnutí či výkladovém stanovisku Nejvyššího soudu, pokud se k němu některý z případů dostane

Děkuji za pozornost

Lukáš Vacek
zástupce finančního arbitra

Kancelář finančního arbitra
Legerova 1581/69
110 00 Praha 1

Tel: +420 257 042 995

e-mail: vacek@finarbitr.cz

Web: <http://www.finarbitr.cz>

 <https://www.facebook.com/FinArbitr>

 <https://twitter.com/Finarbitr>